

1. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

1.1 විශාචනය කළ මතය

සමූපකාර අතිරික්ත අරමුදලේ 2022 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනය මූල්‍ය කාර්යසාධන ප්‍රකාශනය, හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශනය සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලට අදාළ සටහන්, සාරාංශගත වැදගත් ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවලින් සමන්විත 2022 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන, ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(3) ව්‍යවස්ථාව සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි මා අදහස් කරන මාගේ අදහස් දැක්වීම් හා නිරීක්ෂණයන් මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

අරමුදලේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳව මම මතයක් ප්‍රකාශ නොකරමි. මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු වල වැදගත්කම හේතුවෙන් මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් විගණන මතයක් සඳහා පදනමක් සැපයීමට ප්‍රමාණවත් හා උචිත විගණන සාක්ෂි ලබා ගැනීමට මා හට නොහැකි විය.

1.2 විශාචනය කළ මතය සඳහා පදනම

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු මත පදනම්ව මා මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් විශාචනය කළ මතයක් පළ කරනු ලැබේ.

1.3 මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් කළමනාකරණයේ සහ ඊට සම්බන්ධ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශයේ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවනු පිණිස අවශ්‍ය වන අභ්‍යන්තර පාලනයන් තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමේදී, අරමුදල අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාව තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීමක් වන අතර, කළමනාකාරිත්වය අරමුදල ඇවර කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම් හෝ වෙනත් විකල්පයක් නොමැති විටදී මෙහෙයුම් නැවැත්වීමට කටයුතු කරන්නේ නම් හැර අඛණ්ඩ පැවැත්මේ පදනම මත ගිණුම් තැබීම හා අරමුදල අඛණ්ඩ පැවැත්මට අදාළ කරුණු අනාවරණය කිරීමද කළමනාකරණයේ වගකීමකි.

අරමුදලේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධව පරීක්ෂා කිරීමේ වගකීම, සම්බන්ධ පාර්ශව විසින් දරනු ලබයි.

2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 16(1) උප වගන්තිය ප්‍රකාරව, අරමුදලේ වාර්ෂික සහ කාලීන මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවන පරිදි ස්වකීය ආදායම්, වියදම්, වත්කම් හා බැරකම් පිළිබඳ නිසි පරිදි පොත්පත් හා වාර්තා පවත්වාගෙන යා යුතුය.

1.4 මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතිකවීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සැමවිටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු

කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මක භාවය මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳා පවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදී වෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසුවෙන් යුතුව ක්‍රියා කරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනාගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නා වූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්සන්ධානයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන්, වේතනාන්විත මහභූරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මඟ භූරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සම්පූර්ණත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමේ අදහසින් නොවුවද , අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගන්නා ලදී.
- භාවිතා කරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය ,ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් හේතුවෙන් අරමුදලේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් තිබේද යන්න සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් විගණන සාක්ෂි මත පදනම්ව ගිණුම්කරණය සඳහා ආයතනයේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ පදනම යොදා ගැනීමේ අදාළත්වය තීරණය කරන ලදී. ප්‍රමාණවත් අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති බවට මා නිගමනය කරන්නේ නම් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඒ සම්බන්ධයෙන් වූ හෙළිදරව්කිරීම් වලට මාගේ විගණන වාර්තාවේ අවධානය යොමු කළ යුතු අතර, එම හෙළිදරව්කිරීම් ප්‍රමාණවත් නොවන්නේ නම් මාගේ මතය විකරණය කළ යුතුය. කෙසේ වුවද, අනාගත සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් මත අඛණ්ඩ පැවැත්ම අවසන් වීමට හැකිය.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව්කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ථ ඉදිරිපත් කිරීම අගයන ලදී.

හැකිතාක් දුරට හා අවශ්‍ය ඕනෑම විටෙක පහත සඳහන් දෑ පරීක්ෂා කිරීම සඳහා විගණන විෂය පථයද පුළුල් කර ඇත.

- තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් බලන කළ අරමුදලේ කාර්යයන් අඛණ්ඩව ඇගයීමට හැකිවන පරිදි එහි සංවිධානය, පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි විධිමත්ව හා ප්‍රමාණාත්මකව සැලසුම් කර තිබේද යන බව සහ එකී පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි ඵලදායී ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබේ ද යන බව;
- යම් අදාළ ලිඛිත නීතියකට හෝ අරමුදලේ පාලක මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කරන ලද වෙනත් පොදු හෝ විශේෂ විධානයකට අනුකූලව, අරමුදල ක්‍රියා කර ඇති බව,

- සිය බලතල, කර්තව්‍ය සහ කාර්යයන්ට අනුකූලව කටයුතු කර ඇති බව, සම්පත් සකසුරුවම් ලෙස, කාර්යක්ෂම ලෙස සහ ඵලදායී ලෙස කාලසීමාවන් තුළ සහ අදාළ නීතිරීතිවලට අනුකූලව ප්‍රසම්පාදනය කර භාවිතා කර ඇති බව,

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීම සම්බන්ධයෙන් වූ විගණන නිරීක්ෂණ

1.5.1 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීම පිළිබඳ අභ්‍යන්තර පාලනය

ගනුදෙනු කළමනාකාරිත්වයේ පොදු සහ නිශ්චිත අධිකාරිබලය සහිතව ක්‍රියාත්මක කිරීම, අදාළ වන වාර්තාකරණ ප්‍රමිතිවලට අනුකූලව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට අවශ්‍ය වන පරිදි ගනුදෙනු සටහන් කිරීම සහ වත්කම් සඳහා ගිණුම් කටයුතුභාවය පවත්වාගෙන යාම, කළමනාකාරිත්වයේ පොදු සහ නිශ්චිත අධිකාරි බලය සහිතව පමණක් වත්කම්වලට ප්‍රවේශ වීම, සටහන් කරන ලද වත්කම් සඳහා වූ ගිණුම්කටයුතුභාවය පවත්වා වත්කම් සමඟ සාධාරණ කාල වකවානුවලදී සැසඳීම සහ වෙනස්කම් ඇතොත් ඒවා සම්බන්ධයෙන් නිසි පියවර ගැනීම ආදිය සඳහා සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාගැනීමට ප්‍රමාණවත් “මනාලෙස සැලසුම් කරන ලද” අභ්‍යන්තර ගිණුම්කරණ පාලන පද්ධතියක් අරමුදල විසින් පවත්වාගෙන යාම අවශ්‍ය වේ.

1.5.2 ගිණුම්කරණ අඩුපාඩු

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) මූල්‍ය ප්‍රකාශන අනුව සමුපකාර සක්‍රීය ණය පොළී ආදායම් ලෙස රු. 32,740,634 ක් දක්වා තිබුණ ද , උපලේඛනයේ පොළී ආදායම්වල එකතුව රු 33,140,634.ක් වූයෙන් පොළී ආදායම හා ලැබිය යුතු පොළී ආදායමේ රු. 400,000 ක වෙනසක් නිරීක්ෂණය විය.	ප්‍රවර්තන වර්ෂය තුළ නිවැරදි කිරීමට කටයුතු කර ඇති බව.	සැසඳීම් සිදුකර නිවැරදි වටිනාකම ගිණුම්ගත කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.
i. (ආ) සමාලෝචිත වර්ෂයට අදාළ ස්ථාවර තැන්පත් පොළී ආදායම රු 391,781.ක් වැඩියෙන් දැක්වීම හේතුවෙන් වර්ෂයේ ආදායම හා ලැබියයුතු පොළී ආදායම එම ප්‍රමාණයෙන් වැඩියෙන් දක්වා තිබුණි.	ස්ථාවර තැන්පතු පොළී ගණනය කිරීමේදී ප්‍රවර්ථන වර්ෂයට අදාළ දින ගණන වැරදීමකින් සටහන් කිරීම නිසා මෙම තත්ත්වය පැන නැගී ඇත. 2023 වර්ෂයේ පොළී ගණනය කිරීමේදී එය නිවැරදි කර යැවීමට සටහන් කරගෙන ඇති බව.	නිවැරදි වටිනාකම ගිණුම්ගත කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.
i.		

1.5.3 අවිනිශ්චිත ගිණුම්

විෂය	මුදල	අවිනිශ්චිත ලෙස තිබූ කාලය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
අවිනිශ්චිත ගිණුම	රු. 9,475,735	අවුරුදු 10 කට අධික	තොරතුරු සොයා ගැනීමේ අපහසුතාවය මත නිරවුල් කිරීම ප්‍රමාද වී ඇත.	අවිනිශ්චිත ගිණුමේ ශේෂය හඳුනා ගෙන නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.

1.5.4 විගණනය සඳහා ලිඛිත සාක්ෂි නොවීම

	විෂය	මුදල රු.	නොසැපයූ විගණන සාක්ෂි	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(i)	ලැබිය යුතු සමුපකාර සමිති ණය	590,687,825	ශේෂ සනාථන	2022 දෙසැම්බර් 31 දිනට ශේෂය තහවුරුකර ලබා දෙන ලෙසට අදාළ සමිති වෙත දැනුම් දී ඇති බව.	ශේෂ සනාථන ලබා ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ii)	සමුපකාර අරමුදලින් ලැබිය යුතු මුදල	5,029,486	ශේෂ සනාථන	ඉදිරියේදී සනාථන ලබාගෙන ඉදිරිපත් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇති බව.	-එම-
(iii)	ලැබිය යුතු භාණ්ඩාගාර නියෝජ්‍ය ණය	81,871,370	ශේෂ සනාථන	-එම-	-එම-
(iv)	ගෙවිය යුතු භාණ්ඩාගාර අරමුදල	150,000	විස්තරාත්මක උපලේඛන	විස්තරාත්මක උපලේඛන ඉදිරිපත් කිරීමේ ගැටලු පවතින බව.	ශේෂය තහවුරු වන සනාථන ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
(v)	ගෙවිය යුතු ජාතික භාරකාර අරමුදල	3,871,256	විස්තරාත්මක උපලේඛන	-එම-	-එම-
(vi)	පොදු තැන්පත් ගිණුම	7,400,772	විස්තරාත්මක උපලේඛන	විස්තරාත්මක උපලේඛන ඉදිරිපත් කිරීමේ ගැටලු පවතින බව	විස්තරාත්මක උපලේඛන ඉදිරිපත් කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(vii)	ස්ථාවර තැන්පත් ඇප ණයහිමියෝ	58,918,112	ණය ලිපිගොනු සහ ශේෂ සනාථ කිරීම්	ශේෂ සනාථන කිරීමේ ගැටලු පවතින බව.	ශේෂය සනාථ කර ගැනීමට අදාළ තහවුරු කිරීම් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
(viii)	ඇවර ගිණුම් (හර ශේෂය)	2,620,473	පිළියෙල කරන ලද ඇවර ගිණුමේ පිටපත්	මෙම ශේෂය 1990 වර්ෂයට පෙර පැවත එන ශේෂ බැවින් තොරතුරු සොයාගැනීමේ ගැටලු පවතින බව.	මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්වෙන ශේෂයන්ට අදාළ තහවුරු කිරීම් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

1.6 ලැබිය යුතු සහ ගෙවිය යුතු ගිණුම්

1.6.1 ලැබිය යුතු මුදල්

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
<p>(අ) අක්‍රිය ණය උපලේඛණය අනුව 1989 වර්ෂයේ සිට 2006 වර්ෂය දක්වා කාලය තුළ අරමුදලින් සමුපකාර සමිති 69 කට ලබා දී තිබුණු රු.129,131,173 ක ණය මුදලින් 2022 ජනවාරි 01 දිනට රු.89,208,070 ක ශේෂයක් අයවීමට පැවති අතර සමාලෝචිත වර්ෂයේ ණය වාරික ලෙස රු.198,991 ක් පමණක් ලැබී තිබුණි. 2022 දෙසැම්බර් 31 දිනට වූ රු.102,110,771 ක ණය පොලියෙන් රු.13,674 ක මුදලක් පමණක් ලැබී තිබුණි.</p>	<p>අක්‍රිය ණය ලේඛනයේ ඇති ණය සමුපකාර අතිරික්ත අරමුදලින් ලබා දී ඇති ඉතා පැරණි ණය වන අතර මේ වන විට මෙම ණය අය කිරීම සඳහා ක්‍රමවේදයක් සකස් කර ඇති බව.</p>	<p>නියමිත පරිදි ණය වාරික අයකර ගැනීමට ක්‍රියාකල යුතුය.</p>
<p>(ආ) විවිධ වත්කම් යටතේ දක්වා තිබුණු 1999 වර්ෂයේ සිට ඉදිරියට ගෙන එමින් පවතින රු.1,721,566 ක් වූ අභරු වෙක්පත් ශේෂය නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.</p>	<p>මෙය දීර්ඝ කාලයක සිට පැවත එන ශේෂයක් වේ. මෙම ශේෂය සම්බන්ධයෙන් නිරවුල් කිරීම් කඩිනමින් සිදුකිරීමට නිලධාරීන්ට උපදෙස් ලබාදී ඇති බව.</p>	<p>අභරු වෙක්පත් ශේෂය නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.</p>
<p>(ඇ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ ජනවාරි 01 දිනට රු.507,312,785ක් වූ ලැබිය යුතු සක්‍රීය ණය ශේෂයෙන් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී අය වී තිබුණේ රු.24,962,961 ක් පමණි. 2022 ජනවාරි 01 දිනට මෙම ණය ශේෂ මත ලැබිය යුතු රු.216,582,478 ක ණය පොලියක් අයවීමට පැවතියද සමාලෝචිත වර්ෂය තුළ ලැබී තිබුණේ රු.9,814,450 ක් පමණි. මෙම ණය ශේෂය තුළ ඇතුළත් වර්ෂ 07 කට පෙර විවිධ සමුපකාර සමිති සහ සමාගම්වලට ලබා දී තිබූ රු.125,271,190 ක ණය ශේෂයෙන් කිසිදු මුදලක් අයකර ගැනීමට සමාලෝචිත වර්ෂය අවසන් වන විට ද කටයුතු කර නොතිබුණි.</p>	<p>සක්‍රීය ණය ලේඛනය තුළ පවතින බොහොමයක් ණය 2018 වර්ෂයට පෙර ලබා දුන් ණය වේ. 2022.01.01 දිනට රු.507,312,785 ක මුදල ඉදිරි වර්ෂය වලදී අයකරගත යුතු ණය වාරිකයන්ද පවතී. 2018 ට පෙර ලබාදුන් ණය අයකර ගැනීම සඳහා නීතිපතිතුමාගේ උපදෙස් පරිදි නීතිමය කටයුතු සිදුකරමින් පවතින බව, අනෙකුත් ණය අය කිරීම සඳහා දැනට විවිධ ක්‍රියාමාර්ග ගනිමින් පවතින බව සහ අදාළ පළාත් සමුපකාර කොමසාරිස්වරුන් වෙත ලිපි යොමු කර ඇති බව.</p>	<p>ණය මුදල් අයකර ගැනීමට පියවර ගත යුතුය.</p>
<p>(ඈ) ගොඩනැගිලි ද්‍රව්‍ය සංස්ථාවට 2013 මැයි 08 දින ලබා දී තිබූ රු.75,000,000 ක ණය මුදලින් 2022 දෙසැම්බර් 31 දින වන විට රු.62,091,372 ක මුදලක් අයවීමට පැවති අතර ඒ සඳහා අයවිය යුතු පොලිය රු.75,500,840 ක් විය. වසර 10 ක් ගත වී තිබුණ ද ණය මුදල හා පොලි වල එකතුව රු.137,592,212 ක මුදලක් 2022 දෙසැම්බර් 31 දින වන විටත් අයකර ගැනීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.</p>	<p>එම මුදල ගොඩනැගිලි ද්‍රව්‍ය සංස්ථාවෙන් අයකර ගැනීම සඳහා කැබිනට් පත්‍රිකාවක්, රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශය මගින් අදාළ අමාත්‍ය මණ්ඩල පත්‍රිකාව සකස් කර 2022.03.28 කැබිනට් අමාත්‍යාංශය වෙත යොමුකළ බවට තොරතුරු වාර්තා වන බව.</p>	<p>මේ සම්බන්ධයෙන් පසු විපරම් කටයුතු සිදුකර ණය මුදල් අයකර ගැනීමට පියවර ගත යුතුය.</p>

1.6.2 ගෙවිය යුතු මුදල්

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශයේ විවිධ වගකීම් යටතේ දක්වා තිබූ අතිරික්ත අරමුදලට ගෙවිය යුතු රු.6,017,551 ක් වූ ශේෂය 2009 වර්ෂයේ සිට නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.	තොරතුරු සොයා ගැනීමේ අපහසුතාවය මත නිරවුල් කිරීම ප්‍රමාද වී ඇත. කෙසේ වුවද මෙම ශේෂය සම්බන්ධයෙන් නිරවුල් කිරීම කඩිනමින් සිදු කිරීමට නිලධාරීන්ට උපදෙස් ලබාදී ඇති බව.	ගෙවිය යුතු මුදල නිරවුල් කිරීමට ක්‍රියා කළ යුතුය.
(ආ) ගෙවිය යුතු වගකීම් යටතේ 2009 වර්ෂයේ සිට පැවත එන වැඩිපුර අයවීම් රු.196,201 ක් සහ 2018 වර්ෂයේ සිට පැවත එන ගිණුම් මාරු රු.100,000 ක ශේෂයක් නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.	තොරතුරු සොයා ගැනීමේ අපහසුතාවය මත නිරවුල් කිරීම කටයුතු ප්‍රමාද වී ඇත. කෙසේ වුවද මෙම ශේෂය සම්බන්ධයෙන් නිරවුල් කිරීම කඩිනමින් සිදු කිරීමට නිලධාරීන්ට උපදෙස් ලබාදී ඇති බව.	ගෙවිය යුතු මුදල නිරවුල් කිරීමට ක්‍රියා කළ යුතුය.

2. මූල්‍ය සමාලෝචනය

2.1 මූල්‍ය ප්‍රතිඵල

සමාලෝචිත වර්ෂයේ මෙහෙයුම් ප්‍රතිඵලය රු.230,070,179 ක අතිරික්තයක් වූ අතර ඊට අනුරූප ඉකුත් වර්ෂයේ අතිරික්තය රු.105,727,365 ක් විය. ඒ අනුව මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයෙහි රු.124,342,814 ක වර්ධනයක් නිරීක්ෂණය විය. මෙම වර්ධනයට පොළී ආදායම රු.152,039,040 කින් වැඩිවීම ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී තිබුණි.

3. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

3.1 කළමනාකරණ අකාර්යක්ෂමතා

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) සමුපකාර අතිරික්ත අරමුදලින් 2010,2012 හා 2013 වර්ෂවල දී ලබා දී තිබූ ණය මුදල් වලට අදාල වාර්ෂික ණය පොළී හා ණය වාරික ගිවිසුම් ප්‍රකාරව අයකර ගැනීමට කළමනාකරණය කටයුතු නොකිරීම නිසා සමාලෝචිත වර්ෂයේදී රු.48,664,475 ක පොළී මුදලක් ලාභයෙන් කපා හැර තිබුණි.	ඉදිරියේදී ණය ප්‍රතිව්‍යුහගත කර පොළී කපා හැරීමෙන් පසු නිසි පරිදි පොළී හා වාරික ගෙවනු ලැබේ.	ගිවිසුම් ප්‍රකාරව ණය මුදල් අයකර ගැනීමට පියවර ගත යුතුය.
(ආ) සමුපකාර සමිති වලට පමණක් ණය දියහැකි බවට පනතේ ප්‍රතිපාදන තිබුණත් ඊට පටහැනිව සමුපකාර තොග වෙළඳ සංස්ථාවට 2012 වර්ෂයේ අප්‍රේල් 05 දින රු.13,969,497 ක පොළී රහිත ණය මුදලක් ලබා දී තිබුණි.	මේ සම්බන්ධව අදාල ආයතනය දැනුවත් කර ඇතත් මේ වන තෙක් යහපත් ප්‍රතිචාරයක් ලැබී නොමැති බව.	පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව ණය ලබා දීමට ක්‍රියා කළ යුතුය.

(ඇ) ශ්‍රී ලංකා සමුපකාර අලෙවි සංගමය සඳහා 2006 වර්ෂයේ දී ලබාදුන් රු.මිලියන 19.5 ක් වූ ණය ශේෂය අක්‍රීය ණය ලෙස පවතිද්දී ලබා දුන් ණය අයකර ගැනීමකින් තොරව සමුපකාර අතිරික්ත අරමුදල මගින් රු.මිලියන 7.5 ක ණය මුදලක් 2022 වර්ෂයේදී ලබා දී තිබුණි. මෙලෙස ණය අයකරගැනීමකින් තොරව නැවතත් ණය ලබාදීම විගණනයට ගැටළු සහගත විය.

සමුපකාර අලෙවි සංගමය වෙත ලබා දුන් ණය අක්‍රීය ණය ලේඛනයේ පෙන්වුම් කරන අතර 2022 වර්ෂයේ ණය නිදහස් කිරීමට පෙර සීමා සහිත සමුපකාර අලෙවි සංගමය මගින් අයවිය යුතු ණය ගෙවා අවසන් කරන ලෙස අප විසින් ලිඛිතව දැනුම් දී ඇත. කෙසේ වුවද රු.19,500,000 ක ණයක් එම සංගමය ලබා ගෙන නොමැති බව තහවුරු කරමින් 2022.08.04 දින ලිඛිතව අප වෙත දන්වා ඇති බව.

එසේ ණය මුදලක් නොමැති බව අදාළ සංගමය තහවුරු කරයි නම් අතිරික්ත අරමුදලේ අදාළ ලියවිලි ආශ්‍රේයන් මෙසේ ණය මුදලක් පවතින්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ විමර්ශනාත්මකව පරීක්ෂා කර අදාළ නිවැරදි කිරීම් සිදුකළ යුතුය.

(ඈ) දේශීය කිරි නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට ප්‍රමුඛතාවය දෙමින් කිරි සුපිරි අලෙවිසැලක් සඳහා ගොඩනැගිල්ලක් ඉදිකර අලෙවි සැලක් ආරම්භ කිරීමට 2007 අගෝස්තු 06 දින රු.15,587,000 ක පොළී රහිත ණය මුදලක් ලබා දී ඒ සඳහා සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව කිරි නිෂ්පාදකයන්ගේ සමුපකාර සමිතිය සමඟ ගිවිසුමක් අත්සන් කර තිබුණි. මේ සම්බන්ධයෙන් පහත නිරීක්ෂණයන් කරනු ලැබේ.

(i) ගිවිසුමේ 7 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව සෑම මසකම 15 දිනට ප්‍රථම මාසික වාරිකය රු.65,765 ක් ගෙවිය යුතු බවට දන්වා තිබුණි. එසේ වුවද වසර 15 ක් ගත වී තිබියදීත් රු.737,250 ක් ගෙවා තිබීම අනුව මාස 11 ක පමණ මුදලක් ගෙවා ඇති බවට නිරීක්ෂණය විය. ගිවිසුමේ 12 වන වගන්තිය අනුව නියමිත කාලසීමාව තුළ (එනම් වසර 20 කින්) ගෙවා නිම කරනු නොලැබුවහොත් සුපිරි වෙළඳසැලට අයත් ගොඩනැගිල්ලේ අයිතිය සමුපකාර දෙපාර්තමේන්තුවට අයිති වන බව ද දක්වා තිබුණ ද අයිතිය පවරා ගැනීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.

ව්‍යාපෘතිය අක්‍රීය වීම හා සංගමයද මෙම හේතුව මත අක්‍රීය වීම මත ණය මුදල අය නොවී ඇත. මේ පිළිබඳව එවකට සිටි ගරු අමාත්‍යතුමා සමඟ සංගමයේ නිලධාරීන් සාකච්ඡා කළ අතර නිවැරදි විසඳුමක් නොලැබුණි. භූමියේ හිමිකාරීත්වය සතොස ආයතනය සතු බැවින් ගොඩනැගිල්ලෙහි අයිතිය දෙපාර්තමේන්තුව වෙත පවරා නොමැති බව.

ණය ගිවිසුම් ප්‍රකාරව ණය අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

(ii) ගිවිසුමේ 11 වන වගන්තියට අනුව මෙම ණය මුදල නිසි පරිදි පරිහරණය කරන්නේ ද යන්න විශේෂයෙන් පරීක්ෂා කිරීම සඳහා රජයේ සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරියෙකු පත් කර ඒ පිළිබඳ පරීක්ෂා කළයුතු

ඉහත ව්‍යාපෘතිය සඳහා සංගමයේ සිටි සේවකයින් හා නිලධාරීන් ඒ සඳහා වැඩි බර තැබීමක් සිදුකිරීම මත සංගමය සතු අලෙවිසැල් පවත්වාගෙන යාමේ ගැටලු සහගත තත්ත්වයන්ට මුහුණ දීම සිදුවිය .ඒ හේතුව මත සංගමය අක්‍රීය වී ඇත .එම කාලය තුළ සිටි

ගිවිසුමේ සඳහන් කරුණු අනුව ක්‍රියාකිරීමට වගබලා ගත යුතුය.

වුවද ඒ අනුව කටයුතු කර නොතිබුණි. එම හේතුවෙන් 2023 ජනවාරි 31 දින වන විට සීමාසහිත ශ්‍රී ලංකා කිරි නිපදවන්නන්ගේ සමුපකාර සමිති මහා සංගමය අක්‍රීය සමිතියක් ලෙස හඳුනාගෙන ලියාපදිංචිය අවලංගු කිරීමට කටයුතු කර තිබීමෙන් මෙම සමිතියෙන් අයවිය යුතුව පැවතුණු රු.14,849,750 ක් අයකර ගත නොහැකි පාඩුවක් බවට අනාවරණය විය.

සංගමයේ සාමාන්‍යාධිකාරීවරයා මේ වන විට මියගොස් ඇත. සේවකයින්ද ඉවත්ව ගොස් ඇත. එබැවින් සංගමය අක්‍රීය වී වසර ගණනාවක් ගතවී ඇති බැවින් ලියාපදිංචිය අවලංගු කිරීමට කටයුතු කර ඇති බව.

(ඉ) සමුපකාර අතිරික්ත අරමුදලේ ප්‍රධාන අරමුණ වන සමුපකාර සමිති ශක්තිමත් කිරීම හා සංවර්ධනය ඉටුකර ගැනීමේ උපාය මාර්ගයක් ලෙස අක්‍රීය සමුපකාර සමිති වල ලියාපදිංචිය අවලංගු කිරීම 2022 ක්‍රියාකාරී සැලැස්මේ හඳුනාගෙන තිබුණි. නමුත් එම කාර්යය වඩාත් විධිමත්ව සිදු කිරීම සඳහා සමුපකාර සමිති හා සංගම් ඇවර කිරීමේදී අනුගමනය කළ යුතු නිශ්චිත ක්‍රියාපටිපාටි පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශයක් හඳුන්වා දී නොතිබුණි.

2023.06.01 දින සිට ඇවර ඇවර කිරීමේ කටයුතු කටයුතුවලට අදාළ සඳහා මාර්ගෝපදේශ මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහය සංග්‍රහය සකස් කළ යුතුය. ක්‍රියාත්මක කිරීමට නියමිත බව.